

INSERTIUNI

se plătesc cu prețuri foarte reduse.

Manuscrisurile sunt a se adresa redacției și acelea nu se înapoiază.

Epistole nefrancate nu se primesc.

ACTIVITĂȚEA

ABONAMENT:

Pe an 6 cor. pe 1/2 an 3 cor.

Pentru plugari—țărani pe an 4 coroane.

Pentru România și străinătate Pe an 16 franci.

Un număr costă 12 bani

EDITOR, PROPRIETAR ȘI ȘEF-REDACTOR:

DR. AUREL MUNTEAN

Apare în fiecare Joi.

REDACTOR RĂSPONSABIL:

LAURIAN BERCIAN

Din viața noastră națională și culturală.

— Istoria se va pronunța. —

I.

În cele mai multe fapte ale noastre avem obiceiul de a ne provoca la vocea nepărtinitoarei istorii adevărată, a „Magistrei vieții“. Când ne-am provocat la acest for, știe bunul Dumnezeu la câte sute de ani judecător just al faptelor noastre, deja ne-am degajat mult puțin de răspunderea acțiunilor noastre și avem să amăgim lumea cu judecata altor mai buni, mai imparțiali cari ne vor urma. Cei prezenți, după acest principiu nu sunt chemați a ne judeca. Și cu toate acestea poate la nici un alt popor cu pretențiuni culturale nu se țarardează atât de mult judecățile ca la noi. Așa numita opinie publică, basată pe principii etice și care într-adevăr are o misiune foarte frumoasă fiind chemată a controla faptele fiecărui și a feri astfel corpul națiunii de eventualele curente stricicioase, este o mare necesitate. Stigmatul ce-l aplică aceasta opinie față de unul sau altul este de o greutate cu mult mai mare ca sentința unei judecătorești, care de multe ori aducându-se judecata pripit și în prea puțină cunoștință de cauză poate mai mult sau mai puțin greși. Fiind opinia publică un for, care împarte indivizilor și corporațiilor sevă de viață, ascendent vocal sau în cas contrar moarte morală reducând pe unul sau pe altul la valoarea unui zers, se vedem, cari factori constituiesc opinia noastră publică

și încât aceasta parte avea atributele de condonătoare, esartă, infalibilă.

Opiniunea publică ar trebui să o constituie întregul nostru popor pe baza interesului și a legăturii ce există între indivizi și întregul, ca controlator moral al faptelor fiecărui.

Dar' cum sfera opiniei publice este totdeauna restrânsă, căci îi lipsesc cunoștințele necesare față de indivizi, anumite organe au căutat a se gira de reprezentanțele opiniei publice. Acele organe sunt presa noastră despre care ne vom ocupa în numărul viitor.

— n.

Notarii cercuali și comunali.

Aceasta instituție tot mai mult se apropie de a fi un organ invescut de faptă, cu acele drepturi, cari până acum neîntemeiate în lege și ordinațiuni, se pretindea însă totuși singur numai pe temeiul calificățiunii sale în organismul administrației comunale.

Insemnătatea notarilor comunali și cercuali este acolo mai mare, unde puterea intelectuală lipsește cu totul, sau chemați nu se îndeletnicesc a se ocupa cu treburile administrative și economice ale comunelor, ori apoi sunt indiferenți față de cauzele atât de vitale ale comunelor, din cari fac parte.

De un timp oare-care încoace presa maghiară se ocupă mult cu instituțiunea notarilor, fiind la ordinea zilei un proiect despre ridicarea salariilor, ce deja au trecut prin ancheta legislativei în ședința ținută la 18 l. c.

Încă înainte de a ajunge acest proiect la pertractare meritorică, insti-

tuțiunea notarilor publici jalusă pentru pâinea de toate zilele, cum s'ar zice, deja dela început au ocupat oare-care poziție, cu scop de a exclude pe notarii comunali și cercuali dela lucrările private pentru unele taxe modeste și din răspundere să nisuesc a cumula totul numai pentru ei. Va să zică ar mânia apa numai la roata lor.

Dacă facem o comparație între taxele — firește organizate prin regulamente — cari se se țină, cu mult mai modeste decât cele ale notarilor publici, apoi trebuie să constatăm, că poporul plugar ar fi earăși acela, care ar fi condamnat a suporta sarcini îndoit și întreite și încă în mod obligator, ca până acum.

Argumentele cu cari notarii publici se îngrădesc, pot avea îndreptățire numai acolo, unde notarii comunali și cercuali au o calificăție — spoială, sau cărora conștiința față de partide le lipsește. Avem casuri concrete și am putea numi cu duimul, că acte netrebnice, întortochiat și întoarse s'au încheiat de multe ori și la mese verzi pe scaune de catifea ale notarilor publici, mai cu seamă din nepriceperea limbei materne ale clienților contraheți.

Pertractările lăsamintelor creditari în cele mai multe casuri nu sunt alta decât încălcirea moștenitorilor pentru viața lor întreagă, pentru limpezirea cărora de cele mai multe ori siliți sunt bieții țărani a-și lua refugiul, iarăși pe bani scumpi; la advocați. Și toate acestea se întâmplă pe motiv, că este cu mult mai lesne a da o moșie conștătătoare din 20—60 părțile la cei

7 erezi în anumite părți, adevărat în mod cumulativ, decât a face din cele 20—60 părțile 7 părți, după-cum de faptă se și folosesc. Cu atare proprietate erezii nu pot unul fără de altul vinde, schimba, ridica împrumuturi, testa, dona ș. a. Tot atâtea greutăți plătite cu bani scumpi pentru comoditatea și simplificarea acelor pertractări despre cari nu să face amintire în reprezentațiunea acestei instituțiuni jaluzi.

Am avea multe de înșirat fel și chipuri de calamități pentru cari nici capul nu-i dor pe aceia ce puși sunt să promoveze interesele cetățenilor, a căror dare de sânge și bani nici nu se ia în băgare de samă.

Vom mai atinge unele treburi în ce privesc administrația politică comună și instituțiunea notarilor comunali și cercuali în viitor.

Sinodul protopresbiteral gr.-or. al Orăștiei

ținut la 28 Februarie (12 Mart. n. a. c.)

(Urmare).

II. Afacerile școlare.

Despre afacerile școlare Vă prezentez următorul raport:

Cele mai însemnate cercuare ce s'au împărțit în decursul anului dela Prea Ven. Consistor sunt: 1. Cercularul pentru abonament la o nouă foaie pedagogică, care după-cum se știe era să apară sub îngrijirea eminentului nostru bărbat de școală repositat în decursul anului ca referent școlar Dr. Daniil Popovici Barcian; ordin consistorial și mai pe urmă decis sinodal archidieceșan în atacarea catechisării la gimnasiul reformat din Orăștie; tot în

FOIȘOARA

Legenda despre tăiatul viiei.

— K —

»Nu mă iubești, zicea odată viierului o viie mică lacrimând; ba mai cu seamă mă urăști.

— Cum poți zice aceasta, mica mea copilă? Te iubesc ca pe mine însumi, tu ai toată iubirea mea și toate menajeriile mele și de multe ori și sudorile mele.

— Și ce însemnează aceasta! mă chinuiești, mă tai neconținut, mă legi, îmi smulgi lacrimi, mă urăști, o ved bine, și afară de aceasta mi-s'a și spus.

— Dar' cine ți-a pus în cap aceasta rea idee?

— Scăetele. El îmi spunea mai deunăzi: Pe mine mă iubesc mult, nu mă chinuiesc, mă lasă cu totul liniștit și fac ori-ce voesc. Mi-e milă de tine, biata viie; vieța ta, dureroasă ta vieță trece în dureri și lacrimi.

Zicând acestea, mica viie plângea cu sughițări. Viierul mișcat reluă îndată:

— Ce rău lucru sunt cuvintele rele! Sunt vrednice de a învenina cele mai bune inimi. Ascultă, viia mea, ascultă pe un adevărat amic. Scăetele este o plantă rea, un inamic periculos; fugi de el după-cum fugim

de lup și de șerpe. Este adevărat că nu-l tae nici că-l cultivă; pentru că nu răsplătește nici osteneala omului, nu e bună pentru nimic; nu face pentru altceva, decât pentru a se pune la foc, și cel mult pentru a-l mânca măgarii; cuvintele sale sunt ca și ghimpii, sgarie pe proștii cari îi dau ascultare.

»Ascultă bine, iubita și buna mea viișoară, o să-ți explic purtarea mea față de tine, trebuia mai cu seamă s'o fac mai înainte; ai însă destulă minte, încât să aprobi și să te supui mie.

»Dacă nu te tăiam, dacă prin proasta ta stăruință nu primeai cultivarea, nu era să produci alta decât bețe și lemne și încă de cele netrebuicioase; nu era să produci decât struguri fără gust și vin sălcii.

»În timpul culesului, când era să vin a te vedea, nu mi-ai fi putut reținea supărarea, și uitându-mă la tine crunt, ceea-ce era să te faci să dorești a te ascunde sub pământ: Viie rea era să-ți zic, mă ostenesc atâta pentru tine, sufer atâtea strimtori și tu nu-mi produci nimic bun, o să te scot din rădăcini și o să te arunc în foc.

»Ce era să zici atunci, viișoara mea, dacă mă auzeai zicând acestea? Ce era să zici dacă mă vedeai ridicând contra ta mâna pedepsitoare gata a executa hotărârea?»

— Cât era să fiu de nenorocită! răspunse mica viie.

— Ascultă dar' până în fine, adaugă viierul. Dacă te cultiv, dacă primești cu sumpere tăierea și celelate lucrări, de care ai folos în tot cursul anului, deși plângi într-adevăr, nici că poți a-ți reținea lacrimile, eu însumi care-ți smulg lacrimile, plâng une-ori cu tine împreună, dar' ai curagiu, după ce vom suferi ambii această crudă necesitate, lacrimile tale și lacrimile mele se vor preschimba într-o zi de bucurie.

»Fiindcă te taiu și suferi cu răbdare această dureroasă cultură, vei produce fructe abundante și foarte dulci.

»Când va veni toamna, când va sosi timpul culesului, voi zice rudelor mele, vecinilor mei și tuturor amicilor mei: »Aideți să mergem să vedem viișoara mea«. Rudile, amicii, vecinii nu vor refusa, și toți vor considera ca o sărbătoare de a veni și a te visita.

»După ce vor veni abia te vor vedea și toți cu mirare: Ce viie frumoasă! ce struguri frumoși! ce mari sunt! ce copți sunt! și vor tăia doi, trei, patru, vor tăia pentru toată societatea, negri, albi, aurii... Și pe când îi vor mânca cu poftă, va zice fiecare: Ce viie bună! valorează aur. Fericit acela, care o are, fericit acela, care o cultivă.

»Ce vei zice, viia mea, ce vei gândi când vei auzi și vei vedea aceste lucruri frumoase?»

— Ca sunt fericit! răspunse mica viie.

— Nimic mai drept decât prosperitatea ta, iubita mea viie, reluă viierul cu seriozitate; dar' bagă bine de seamă și fereste-te de mândrie, pentru că ea strică totul; bucură-te însă cu modestie și fii cu recunoștință către acela, dela care ne vin toate bunătățile. Să nu fim nerecunoșcători către supremul nostru Creator, el este făcătorul tuturor bunătăților noastre. În aceea zi frumoasă nu mă voi întrista pentru lucrările și ostenețele mele; car' tu iubita mea viie, vei uita de lacrimile tale, pentru că se vor preschimba în bucurie.

Acum dar', viia mea, că ai înțeles conștătura mea, spune-mi cu sinceritate sentimentul tău, ce preferi să fi tăiată, sau să nu fi tăiată?

— Ca să fiu tăiată, răspunse imediat mica viie.

— Vei mai zice că te urăsc când mă vei vedea ținând ascuțitul instrument ca să încep tăiatul?

— Voi zice cu totul contră, mă voi gândi că faci pentru binele meu.

De atunci mica viie, se lasă să fie tăiată, și deși plânge totdeauna, lacrimile ei se preschimbe totdeauna în bucurie.

decursul anului s'a pus la dispoziția tructului anumite planuri pentru zidirea de școale și asile aprobate de dl ministru de culte și instrucțiune. Circularul pentru cursurile suplimentare pentru învățătorii calificați în Budapesta, Maramureș, Csáktornya și pentru învățătoare în Szabadka la cari însă dintre învățătorii noștri n'au luat parte nici unul. La cursul de viierit din Aiud au luat parte învățătorul nostru din Romoșel Adam Văsiu în două rânduri.

S'a emis un circular pentru începerea școalelor în timpul reglementar, adevărat la 1-a Sept.

În special a mai obvenit în decursul anului următoarele cazuri mai însemnate:

S'a dispus un al treilea post de învățător în Vaideiu; În Boiu, prin pensionarea învățătorului s'a sistat ajutorul de stat de 100 coroane.

În Gelmar statul a contribuit la salariul învățătoarei Sultana Ciuleiu cu 360 cor. S'a aprobat planul și s'a zidit școală în comuna Porcurea. S'a dat ordin de a se face școale și s'a cumpărat un loc potrivit în acel scop în comuna Tămășasa. S'a dispus îndreptarea tuturor defectelor școlare, s'a publicat ordinea examenelor publice. Postul din Simeria s'a declarat de vacant. S'a conscris datele statistice școlare, s'a excris concurs la 18 posturi de învățători, dintre cari la școala din Gelmar și la școala din Geoagiu-joseni s'au ales învățători definitivii, la celelalte Prea Ven. Consistor a instituit învățători în mod provisor și tolerați. Asemenea s'a instituit învățători și la alte școli la care nu s'a excris concurs.

În Sibiel s'a aprobat planul pentru o nouă sală de învățământ. Comunei Tămășasa i-s'a dat încuviințare de a cere ajutor de stat la întregirea salariului învățătoresc. — Învățătorii cari cu ocaziunea examenului n'au dovedit sporii îndestulitori au fost trași în cercetare și pedepsiți cu amende dela 50—100 coroane parte au fost admoniați.

Învățătorimea la 23 Aprilie sub conducerea comisarului consistorial Dumitru Comșa au ținut conferența lor în Orăștie cu succes frumos și laudabil.

Astrăgând dela cazul din Mărtinești și dela Homorod unde instrucțiunea a fost conturbată cu intențiune, din interese particulare a-le unor învățători prevericatori susținuți de popor și unde au trebuit să se facă ordine prin forța brachială (giandarmi), în toate celelalte comune învățământul a decurs în mod normal.

În conformitate cu datele statistice din conspectul școlar pro anul 1902/1903 frecventarea școalelor noastre confesionale gr.-or. se prezintă astfel:

1. Numărul copiilor obligați la școală au fost dela 6—12 ani 2258 copii, 1990 copile, laolaltă 4248. Dela 13—15 ani, 944 copii, 785 copile, laolaltă 1729. Numărul copiilor umblători la școală au fost în semestrul I. 1633 copii, 1251 copile, laolaltă 2884. În sem. II. 1506 copii, 1138 copile laolaltă 2644.

Dela 13—15 ani, în sem. I. 520 copii, 415 copile, laolaltă 935. În sem. II. 771 copii, 384 copile, laolaltă 855. Suma tuturor copiilor umblători la școală în anul școlar curgător au fost 2015 copii, 1558 copile, laolaltă 3573. În anul premergător au fost 1913 copii, 1578 copile, laolaltă 3491.

Școlarii sunt după progres: distinși 472, buni 1401, debili 1259. După confesiune gr.-or. 2359, gr.-cat. 118, de alte confesiuni 7. După naționalitate 3687 Români, 4 Maghiari, 1 German. Provăzuți cu cărțile școlare peste tot 1835, în parte 1061, reprovăzuți 423. Instrucțiunea au ținut 8—9 luni și s'a început la 1-a Sept. cu întreruperi pe timpul lucrurilor de câmp economice.

Examenele s'au ținut din 1—31

Maiu și s'au terminat la școala din Orăștie la 20 Iunie.

2. Edificiile școlare sunt proprii 38 și închiriate 11. Corespunzătoare 34, necorespunzătoare 15. Toate școalele au 70 mese, 406 bănci, 94 scaune, 13 sicrine, 63 table negre, 14 mașine de cetit, 32 de comput, 295 table de cetire, 158 istoria naturală, 10 fizică și tehnologie, 80 mape geografice, 22 aparate și modele fizice, 50 modele pentru desemn, biblioteci 8, cu 489 omuri, aparate pentru gimnastică 10.

3. Averea bisericii pentru susținerea școalelor; imobile și mobile: Edificii în valoare 132.258 cor. — În pământuri 66 jug. 412[□] în valoare de 12.583 cor. 92 fil. În bani suma ei 144.841 cor. 92 fil. — Bani s'au hârtie de preț 2728 cor. 27 fil. mobile și alte aparate de învățământ în valoare de 4406 cor. 20 fil. suma ei 7134 cor. 47 fil

În sumă totală 151.916 cor. 39 fil. venitul anual al școalelor, din nemiscătoare 289 cor., din miscătoare 49 cor. 78 fil. din fond propriu 137 cor. 39 fil. din alte izvoare 31.172 cor.

În sumă totală 31.648 cor. 17 fil.

4. Salarele învățătoresci.

Din fondul bisericilor 7420 cor. Dela popor din taxa cultului 16.721 cor. Dela comuna politică 4800 cor. Dela stat 1433 cor. Din victuale 320 cor.

a) Cuincuenalii:

Dela comuna bis. 1300 cor. Dela stat 200 cor.

b) Remunerațiune ca director local 200 cor.

Suma generală 32.394 coroane.

5. Învățători.

Numărul tuturor 60. Dintre acestia 27 definitivii, 15 provisorii și 18 tolerați.

Candidați de învățători. Fără testimoniu de calificațiune 2.

Frecvențanți ai instit. pedagogic 4.

Peste tot observ că școalele Almașul de-mijloc, Almașul-mic, Ardeu, Băcăia, Ceru-băcăinți, Ferede, Măgura, Simeria, Tămășasa, Valea-mare, Porcurea, Voia, nici după repeșite promovări n'au excris concurs pentru ocuparea posturilor cu învățători definitivii și calificați.

Puțin interes arată față de școala lor, și comunele Dăncul-mic, Homorod, Bozeș, Boiu, Bulbuc, Curpeni. În toate aceste comune au funcționat și până-acum tot învățători tolerați și din cauza aceasta poporul a rămas în ignoranță și nu arată nici un interes pentru înaintare.

Învățătorii cari s'a distins în chemarea lor au fost: cei dela școalele din Căstău, Orăștie, Gelmar, Beriu, Șibot, Băcăinți, Orăștioara-de-jos, și Vinerea, la aceste școale pot constata cu deplină satisfacțiune că învățământul este la înălțimea sa, ear' la celelalte nescepționate, mersul învățământului au fost normal.

Un singur cas îngrijitor s'a ivit în decursul anului la fine, și anume dela Toltia am primit raport că părinții copiilor cari erau datori să trimită copiii la școala confesională din Simeria au fost oarecum siluiți de a cerceta școala de stat din Jeleidni. Casul de altfel este sub cercetare și nu e terminat.

În legătură cu conspectul datelor arătat despre mobilierul și recuizitele școalelor noastre, cari în general sunt foarte sărace și lipsite, cu plăcere amintesc aici că în considerarea aceasta, institutul de credit și economii, societate pe acții »Dacia« din Orăștie, a avut bună-voință marinimoasă și a pus la dispozițiune presidială un ajutor de 200 coroane din cari se se procure la unele școale sărace recuizitele cari lipsesc.

În acest scop s'au și pus în lucrare procurarea de mașini de comput, table negre, table de părete și mape, cari se vor împărți în decursul anului

curent școlar, și pentru ca... institutul îi exprim mulțumită.

Este cunoscut pe de altă parte că și primul institut de credit și economii, societate pe acții »Ardeleana« din Orăștie precum în toți anii așa și în anul acesta a ajutat școalele și bisericile noastre cu sume considerabile, având menirea de a îmbunătăți și a crea pe seama acestor instituțiuni culturale — fonduri statornice.

De altfel, astfel de ajutoare filantropice aduc ele de sine laudă meritată bărbăților vrednici, cari puși la conducerea institutelor noastre nu uită a împărți din profitul lor curat în primul loc bisericilor și școalelor, ca celor mai de valoare instituțiuni pentru creșterea bună a poporului.

(Va urma).

CORESPONDENȚĂ

Onorată Redacțiune!

dl Vlad în nrul 10 al »Libertății« reflectează la »pretinsa« corespondență publicată sub titlul »Chestii de principii« în nrul penultim din foaia D-Voastră. Punctul culminant al întimpinării D-Sale e pasagiul unde spune că »pretinsul« corespondent »susține în mod nerușinat lucruri neadeverate«, afirmând că dănsul s'a angajat în dietă de amic, sau cel puțin de »nedușman« (ca să-i zicem așa) al »ideei de stat maghiar«. Acusa dlui Vlad e cu mult mai gravă și mai ofensătoare, decât se nu merite a ne ocupa mai de-aproape cu temeinicia ei.

Eu la vorba dlui Vlad din 10 Nov. a. tr. n'am fost de față, deci n'ași putea presta jurământ pe lângă deservita corectitate a frazei care l'a pișcat așa de veninos pe D-Sa. Dar' ca să nu cugete cineva, că într'adevăr așa fi »susținut în mod nerușinat lucruri neadeverate«, cum scrie dl Vlad cu o animositate și persiflaj cinic care numai spre laudă nu-i poate servi, eată îi declar (ceea-ce știe și dănsul foarte bine), că știrea de mai sus s'a fost publicat *illo tempore* în toate jurnalele mai de teamă din capitală. Poftescă ori-și-cine să resfoiască gazetele principale pestane din 11 Nov. 1903, să se convingă, dacă e îndreptătită într-un-cât-va învalificabila insultă a dlui Vlad? Cerceteze ori-cine numerii apăruiți în 11 Nov. d. e. »Egyetértés« (la pag. 9), »Magyarország« (pag. 4), »Pesti Napló« (pag. 3), »Pesti Hirlap« (pag. 2.) »Neues Pester Journal« (pag. 9), să cetească acolo »negru pe alb« într'una ca într'alta, următoarea floare retorică pusă în gura dlui »Vlad«: »Nu agităm nici în contra maghiarismului, nici în contra ideii de stat maghiar ci în contra abuzurilor administrative« (Nem agítalunk sem a magyarság, sem a magyar államessze ellen, hanem a közgazgatási tulkapások ellen); »Wir agitieren nicht gegen das Ungartherum und nicht gegen die ungarische Statsidee, sondern gegen die Uebergriffe der Verwaltung«). În »Budapesti Hirlap« (pag. 4) considerat de cel mai serios ziar maghiar, a apărut cu puțină modificare, dar' alipirea dlui Vlad cătră »ideia de stat maghiar« nu lipsește nici de aici: »Declară, că dănsul nu agită nici în contra maghiarismului, nici în contra ideii de stat maghiar, ci da, va agita în contra abuzurilor amptoiaților administrativi«. (Kijelenti hogy ő nem agítal sem a magyarság, sem a magyar államessze ellen, hanem igenis, agítálni

közgazgatási tisztviselők tul... ellen«. De-ocamdată nu mo... z on. cetitorii cu citațiuni, deși așa mai avea în abundență. Cred că și atât, e prea mult.

E probabil oare, că toate foile avându-și fiește-care raportorul seu special în parlament, să fie intortochiat așa de consecvent, în același sens, cuvintele dlui Vlad? Și încă acele bine informate foi, despre cari organul dlui Vlad (nr. 10 a. c.) scrie cu litere rari, că »nu-și prea sug știrile din unghii«! E drept, că foile maghiare propagă adeseori în mod sistematic neadevăruri despre noi, dar' dl Vlad n'a desmințit nicăieri pe nici o cale publicațiunea compromițătoare colportată despre D-Sa, ci tăcând a încassat complimentele și elogiile foilor șoviniste, că eată »unicul și exclusivul reprezentant al româniei din patru unghiuri e împăcat cu ideea de stat maghiar«!

Astfel stând lucrurile îi venea cui-va aminte a se îndoi asupra corectității celor scrise prin foile din capitală.

E drept și aceea, că »Trib. Pop.« (nr. 200) și »Libertatea« la pasagiul din chestie n'au făcut amintire despre »ideea de stat maghiar«, ci numai despre »unitatea statului«, însă atâtă istețime presupun despre cei dela foile numite, ca să nu publice în foile proprii ceea ce le-ar discredită pe unul dintre șefii principali.

Fie sigur dl Vlad, că modestul scriitor al acestor șire ar fi fost cel diutău care s'ar fi bucurat dacă D-Sa ar fi tălmăcit în fața țerii în mod demn adevăratele sentimente curate românești. Efectul însă a fost nefavorabil în toate cercurile românești nepreocupate. Sau oare să-i fi încungiurat atențiunea reprobarile și nedumerirea »Voinței Naționale« din București, cu privire chiar la pasagiul din chestie? Cu greu a-și crede. (La acele foi dela noi, cari nu s' de acord cu politica dlui Vlad, înzădar m'ăși provoca, căci ar zice că s' preocupate.)

Că afurisita frasă lipsește din textul »autentic« al vorbirii, pe care ci că-l păstrează dumnealui acasă, ascuns în pultul mesei, să poate, dară citatele de mai sus oare nu s' în stare să restorne perfida bănuială a minciunii rău voitoare, cu care mă acasă dl Vlad? În fine nefiind nici dănsul infalibil, nu'i peste puțină, că nu și-a spus vorba din cuvânt în cuvânt așa cum și-a fost concipiat-o anterior acasă, ci, răpit de puterea irresistibilă a estasei potențate prin necontenitele aplause kossuthiste, și-a uitat pe un moment de calitatea sa de naționalist român, și astfel i-a scăpat din gură și câte-o frasă cu colorit mai patriotic ca cea cu pricina, căci altcum de unde naiba ar isvorî *unisono* aceasta știre a foilor *necombătuta la timpul seu* de nimenea?

Apropos! Există toși o deosebire între forma frazei cum am citat-o eu (din memorie) în corespondență, și cum s'a publicat prin gazetele pestane! Rectific deci cu plăcere: Dl Vlad n'a zis că »că nu-i dușman, ci conform organului cari »nu-și prea sug știrile din unghii«, a zis că »nu agităm« în contra »ideii de stat maghiar«, care să descopere umbră de diferență esențială între aceste două expresiuni? Oare de diferența aceasta bagatelă se se fi acățat dl Vlad în mod sofodic, când a declarat, că frasa citată de mine nici când n'a întrebuințat-o?

Nu de formă a vorba aici, ci de esență!

La ceialaltă frază citată în corespondența mea («Eu numai o patrie am, și aceasta e cea maghiară»), dl Vlad n'a aflat nimic de reflectat, așa dară a recunoscut-o de adevărată. N'o mai răscolesc deci nici eu, cu toate că despre fina distincție, ce se face la noi între «patria maghiară» și între «Ungariar», am avea destul de vorbit.

După acestea cred că-i destul de clar întru cât a vorbit dl Vlad adevărul când m'a declarat de «mincinos nerușinat».

Ii recomand să și păstreze epitetele defaimătoare pe ocașii mai potrivite când nu se va deși prin împărțirea lor pe sine însuși.

„Pretinsul“ corespondent.

*

NR. Am presupus noi, că dl Vlad și adjutantul seu în cele duhovnicești-politico-financiale-bisericești-scolare, adică omnibusul-motor pe lângă tipografia nouă și foaia grupului «noli me tangere» nici legați nu vor să creadă, că mai avem și noi câte un corespondent prin Budapesta.

Aci se poate aplica nimerit zicala „Wie der Schelm, so denkt er“. Noi asigurăm însă pe cei din fruntea noului grup politic, că ținem sub demnitatea noastră a faimii articlii în biroul patrafiiului și mofielnicului, pardon — redacțional — și apoi datăm și botezăm ca și când ar veni din «cele patru unghiuri» sub șapte-sprezece pseudonime, cari de cari mai nozșag-ești.

La tema «chestii de principii» vom mai reveni de altcun.

ECONOMIE

Tovărășiile agricole.

Exemplu de o tovărășie pentru vânzarea de ouă.

(Urmare și fine.)

9. Ouăle adunate de căruțaș din comune se vor aduce la comuna aleasă ca centru, unde se vor examina, sorta și împacheta în anumite lăzi și apoi se vor expedia la destinație. Se va ținea, neapărat seamă de ouăle stricate se vor aduce la cunoștință depositorilor din comunele respective, pentru a preveni pe cei-ce le au strecurat printre cele bune, respectiv le va reținea câte 5 bani de fie-care ou stricat.

10. Prețul pe care urmează a se vinde ouăle, se hotărăște pentru fie-care partidă s'au vagon în parte de cătră președintele tovărășiei, care se va ținea în curent cu prețurile pieței București și a piețelor străine. El este obligat a le vinde ferm, adică plătite inegral, contra duplicatului scrisoarei de trăsură — sau cu ramburs.

11. Prețul pe care urmează să se plătească miia sau suta de ouă tovărășilor, se calculează la finele fie-cărei luni de cătră comitetul tovărășiei, scoțind toate cheltuelile de strângere, sortare, împachetare, transport, costul materialelor, remisa sau plata depositorilor, cheltuelile de administrare, comison; ear' restul se va repartisa tovărășilor în raport cu numărul ouălor predate.

Când se va dovedi că un tovarăș a vândut ouăle unei persoane străine, se va amenda cu 10 lei, ear' în cas de repețire cu 20 lei sau se va scoate din tovărășie.

Când tovărășia stă în legătură cu o bancă s'au cu o societate care dispune de un capital mai mare, care se ocupă bună-oară și cu exportul unor asemenea produse, atunci tovărășia

oferă ouăle societății, spre a le vinde în comison, direct în străinătate. O asemenea bancă s'au societate poate oferi tovărășiei un avans bănesc care să-i servească a avansa depunătorilor de ouă în fie-care săptămână câte o sumă oare-care pentru ouăle depuse, rămânând ca la finele luni să li-se dea restul, din prețul rezultat la vânzare.

Câtimea avansului de dat tovărășilor pe suta de ouă predată, se fixează tot de comitet, în fie-care lună.

Pentru a învedera foloasele ce pot resulta pentru sătenii nostri, făcând o mai bună economie cu pasările de curte și vânzând în tovărășie produsele lor, se facem o mică socoteală.

Să admitem un sătean care ar avea 20 găini ouătoare, cari fiind numai puțin mai îngrijite, vor produce pe an câte 120 ouă de fie-care, adică în total 2400 ouă. Vinzând aceste ouă în tovărășie ar obține, în mijlocie, peste întreg anul, cel puțin 3 lei 20 bani pe sută, adică în total 76 lei 80 bani.

Hrânind și îngrijind găinele mai bine decât sunt îngrijite astăzi, se presupunem că afară de cheltuiala obișnuită ce are săteanul cu găinele sale și de care nu prea ține nici o socoteală, de-oare-ce constă mai mult din rămășițe și mai cu seamă din ceea-ce gășesc prin ogradă și pe câmp, se zicem că ar mai cheltui câte un leu de fie-care găină pe an. Dar' acest venit este numai din ouă, nu și din pui, din a căror creștere mai poate câștiga încă pe atâta. În acest caz, ținând seama și de ouăle ce le consumă cu familia, precum și de acelea ce le pune sub cloști, totuși venitul unui sătean care ar dispune de 20 găini, ar fi de 5 lei de găină pe an, adică în total 100 lei.

Astăzi venitul sătenilor nostri, rezultând din creșterea găinilor este de bună seamă cu mult mai mic și aproape nu înțelege nimic din el, căci îi vine cu țărăta.

Produsul găinilor aparține de obicei femeilor, căroră le servește ca mijloc de schimb în natură, adică dă ouăle pe mărțișuri. Cel mult din pui dacă mai vinde pe parale.

În acest schimb, numai negustorii sunt în câștig, căci aproape fără deosebire de anotimp, el socotește cam 5 ouă la un ban (10 bani), adică 2 lei suta. Adevărul este că sătencele noastre pun prea puțin preț pe pasările lor de curte, adică le îngrijesc prea puțin. Doar pe iarnă ce bruma le mai dă de mâncare din mână, apoi dorm sêracile pe unde apucă, de multe ori în câte o salcie.

De dulcindu-se la sistemul de vânzare în tovărășie de bună seamă că ar pune mai mare preț pe pasările lor de curte, așa că le-ar îngrijii și hrăni mult mai bine, le-ar face coteș sau bordei ca să ouă și pe iarnă, când ouăle au un preț cel puțin îndoit ca în celelalte anotimpuri.

Bine înțeles că aceași tovărășie ar putea să îmbrățișeze vânzarea și a altor produse, precum și cumpărarea de unele articole trebuitoare sătenilor nostri. Așa de pildă întovărășii pentru vânzarea ouălor și a puilor, vor putea să vândă în tovărășie, gogoși de mătasă, s'au horangicul, fasolea ce o au de prisos, și altele, căci în orice caz vor prinde un preț mai bun de cât vânzând-o fie-care în parte.

Membrii unei tovărășii de vânzare, vândând foloasele ce au pe urma ei, de

bună seamă că se vor întovărăși și pentru ași cumpăra unele sămînțe, mașini sau instrumente agricole de cari au nevoie, căci după-cum am arătat deja, ei le vor avea mult mai bine și mult mai eften. Ei se mai pot uni pentru a face o distilare de țuică (povarnă) sau o uscătoare de prune comune, ceea-ce de asemenea le va aduce mari foloase.

Negreșit că tot începutul este greu și la noi unde spiritul de tovărășie nu este prea lătit, mi-se pare mult mai greu decât ori unde, dar' prin multă stăruință din partea aceloră ce își vor lua sarcina ca să-i îndrumeze pe această cale, deslușindu-i bine pe săteni, totuși se sperăm că se va ajunge la formarea, cel puțin, a tovărășiilor mai simple.

Preoții și mai cu seamă învățătorii care au știut cum să învețe pe țărani să se asocieze pentru credit și economie, vor ști de asemenea să-i ademenească să se întovărășescă pentru a produce și consuma în comun. Negreșit că contăm mult ca ideea aceasta să fie susținută și propoveduită și de colegii nostri de meserie. — Băncile populare de sigur își vor face și ele datoria.

„Câmpul“.

NOUTĂȚI

Două sentințe. Faimosul *Kalmár Antal* despre care cetim în «Uj Lap» (Nr. 83 a. c.) din Budapesta că a zăcut când-va în temnița ordinară pentru *înselăciune și defraudare*, — a fost acusat, nu știu a câte-o oară, de lesa-majestate. Curtea cu jurații din Budapesta în pertractarea ținută în 23 l. c. l'a *ochiut*. Jurații au declarat pe *conștiința lor cea mai curată*, că articolul intitulat «*Kirdly eszküzesség*» («Regele și-a călcat jurământul») *nu conține* vătămăre la adresa regelui coronat!..

În aceeași zi publicistul Slovac *Ioan Strobl din Turcianski — St. Martin* a fost tras la răspundere înaintea curții cu jurații din Budapesta pentru agitație naționalistă, care ar fi săvârșit-o în gazeta fruntașă slovacă «*Narodni Noviny*». Jurații și-au dat verdictul tot pe *conștiința lor cea mai curată* declarând, că *Strobl e vinovat* întru aștărea Slovacilor în contra națiunii maghiare. Pe baza verdictului acusatul a fost osîndit, la 1 lună temniță de stat și 600 coroane amendă în bani!..

Iubite și cinșite cetitoriele, zăbovește un pic după cetirea acestor două sentințe aduse în aceeași zi, în același loc, meditează nițel asupra psihologiei lor, și te asigur, că multe învățături folositoare vei trage din confruntarea lor.

Omikron.

Agitator român deținut. Sub aceasta rubrică cetim în «B. H.» dela 29 l. c. că dela Cluj i-s'a depeșat: în Turda au deținut pe *Vasile Moldovan* agitator român, pe care la judecat l'a trei luni temniță pentru un articol apărut în «Foaia Poporului». *Moldovan* a fost fugit în România, în zilele aceste însă a venit să se supție asentării și cu acest prilej a fost deținut și transportat în temnița procurorului din Cluj. Câtă bucuriel

Advocat în Seliște. Dl Dr. Nic. Petra avocat din Seliște (com. Sibiului), aduce la cunoștința on. public, că și-a deschis o cancelarie advocațională în Seliște.

Rectificare. Pe când cerem scuzele, rectificăm totodată, că fidanșata d-lui Petru Opincar din Sebeșul-sășesc nu o cheamă *Rica*, fără *Eugenia Pop*.

Adunarea grănițerilor bănățeni. Reprezentanța regimentului de odinioară bănațan-român își ține adunarea generală cât de curând în Caransebeș. «Comunitatea de avere», căci așa se numește această corporațiune, are prilej să censureze școalele anu-

ali, să se convingă despre manipularea averii, care este de 32 milioane. Cu privire la modul cum conduce dl președinte *Ilie Curescu* treburile acestei averi frumoase, avem un raport a d-lui Dr. *Nicolae Ionescu* în «Gazeta Transilvaniei» dela 27 ale curentei. Cele înșirate în aceia corespondență aruncă o lumină tristă asupra d-lui *Homnoj Curescu*, deoare-ce venitele abea să urcă la 0'3%. — Având prilej ași alege un nou conducător, reprezentanții se se și folosească de aceasta și luând act despre cele înșirate de energicul dl Dr. *N. Ionescu*, alegă-și un președinte vrednic de fie ertatul general *Doda*, care impunea în afară și purta la inima sa soartea și interesele grănițerilor, ce cu mari jertfe au câștigat aceia avere însemnată. D-zeu să le ajute!

In atențiunea consumentenilor spiritului puturos. Ministrul de interne a dat o ordinațiune aspră, că amestecarea spiritului cu eter-sulfuric este oprită, deare-ce s'a constatat că este ucizător de oameni. Acest metod de a-se potența puterea vinarsului s'a importat din Galiția și s'a profesat în mod înșpăimântător la noi. Este știut și chiar înainte cu câteva zile se vestise și prin foi, că în mai multe locuri s'au înveninat oameni și au și murit.

La aceste urmări triste aduce puturosul de vinars omenimea. Având acum remediul fie-care se denunță pe *Itzig* din sat la organele competente, ear' organele comunale, să nu steie nici când pe partea jupânului cu vânzarea otravei.

Inviată. O copilă de 12 ani din *Drežda* crezută moartă, a fost pusă în coșciug și așezată pe catac în casa mortură. În timpul când i-se făcea însă serviciul de înmormântare copila și-a deschis ochii și a început să vorbească. Copila a fost dusă apoi acasă și luată de nou în îngrijire medicală. Medicii au speranță că îi vor putea reda sănătatea.

Comună bogată. Cetim în «Tel. Rom.»: La distanță de câțiva kilometri de *Karlsruhe*, în Germania, există o comună, care nu numai nu are datorii și nu pune arunc pe locuitorii sei, ci la începutul fiecărui an împarte între locuitorii venitul realizat în anul premergător. Această comună se numește *Beiertheim* și are 1657 locuitori. În anul trecut a avut venite de 58.764 mărci față cu cheltuelile de 37.924 mărci. Venitul curat a fost deci 20.840 mărci, care la începutul anului curent a fost împărțit între locuitorii, conform usului. Fericită comună!

«Carmen» Tipografie românească în Cluj! Dl *Petru P. Barițiu* ne-a trimis următorul circular: *P. T. Domnule*, Am onoarea de a Vê face cunoscut, că sub firma improtocolată: *Tipografie «CARMEN» könyvnyomda* am deschis aici în Cluj, strada *Ferencz József-út 58*, o *Tipografie nouă*, asortată cu cel mai modern material de litere de deosebite feliori și provăzută cu mașini de cea mai nouă perfecțiune a tehnicii moderne.

Îndelungata praxă pe terenul profesiei mele și faptul, că în decurs de 15 ani am fost conducătorul tehnic al tipografiei «*Minerva*» societate pe acții în Orăștie, mă dispensează, cred, de a mai da îndeosebi asigurări despre capabilitatea mea.

Mă voiu nisul însă și pe viitor din toate puterile, ca în acest centru de frunte al Ardealului, să cătig cinste numelui românesc și pe acest teren, prin lucrări solide și cu gust executate. Apelez deci, cu toată încrederea și nădejdea, la sprijinul binevoitor al publicului românesc, și îndeosebi la corporațiunile și societățile românești, la preoții, profesorii, advocații, medicii, directorii de bănci, și peste tot la întreaga inteligența românească, ca să mă onoreze cu încrederea în tot ce ar avea lipsă pe terenul tiparului.

Tipăresc, prompt și cu gust, pe lângă prețuri convenabile: cărți, broșuri, jurnale, reviste, anuare, statute, circulare, bilete de vizită, de logodnă, anunțuri de cununie, invitări, ordine de dans, tabele, acții, libele, placate, necroloage, conturi, și tot felul de tipărituri.

Pentru cancelarii advocaționale, protopești, private etc. liferez ori-ce-tel de tipărituri ce mi-se vor încredința.

În deosebi țin magazin bogat de papetărie, anume tot felul de bilete, hârtii de epistole, cuverte, bilete de nuntă; invitări, ordine de dans etc. etc. în cele mai variate și mai elegante forme noue, cu prețuri foarte ieftine.

Recomandându-mă în bunăvoința onoratei inteligențe române, semnez

cu deosebită stimă:

Petru P. Barițiu,

proprietar tipografiei «Carmen» în Cluj. (Strada *Ferencz József-út 58*).

„THE STANDARD“

fundată în anul 1825.

Efectuește

Asigurări de viață pe lângă condițiuni foarte favorabile.

Incasso anual Coroane: 32.000.000— Dividende solvite Cor.: 170.000.000—

Avere proprie: > 260.000.000— Despăgubiri de viață > 520.000.000—

Agentura generală pentru Transilvania: Cluj, Strada Ferencz József Nr. 17.

Filială pentru Ungaria:

Budapesta, Strada Kossuth-Lajos Nr. 4 în palatul Standard (Casa proprie).

10—50

Centrala generală: **Edimburg** (Anglia).



Institut tipografic în Orăștie.

Bani! Bani! Bani!

Subsemnata întreprindere de credit stă în legătură cu cele mai mari bănci din țară și exoperează

împrumuturi pe pământuri și edificii

cu cele mai favorabile condiții și cu cele mai ieftine interese, și anume pe termen de 10—70 ani cu 2%—5³/₄%.

Credit personal cu garanți și obligație pe 5—10 ani.

La funcționari de stat, comitat și oraș, precum și la ofțeri, credit simplu și fără garanți.

La dorință servim cu informațiuni, rugând marcă postală.

„PECUNIA“

15

întreprindere de credit, Sibiu (Nagyszeben).

Lemne de zidiri și scânduri.

Subsemnatul aduc la cunoștința on. public, că sunt provăzută din nou cu un bogat deposit de **lemne de zidiri și scânduri**, precum sunt: **grinzi, vanturi, căpriori** și tot felul de material de lemn.

Depositul meu se află în **Orăștie** (Strada Pricazului, casele Dlui V. N. Bidu) și o filială la **Geoagiu**.

Se trage luarea aminte a on. public, că toate lemnele de clădire sunt acurate din marele deposit de lângă Brașov, și anume, brad adus pe osie, ear' nu plutit.

Materialul bun și prețurile moderate sunt deja cunoscute.

Cu toată stima

23—

Ferencz & Weinberger.

Avis!

Se aduce la cunoștința onoratului public din Orăștie și jur, că

Apa minerală „Dacia“

de acum înainte au luat-o în întreprindere pentru vânzare dl **Gustav Zobel**, comerciant în Orăștie.

Atât pentru privați cât și pentru hoteluri apa se vinde:

O sticlă de 1 litr. cu . . . 12 bani.

19—

O sticlă de 1/2 litr. cu . . . 9 bani.

Hotelierii sunt îndreptățiți a o vinde: sticla de 1 litr. cu 24 bani și de jumătate litr. cu 18 bani.

Insertiunile și reclamele sunt sufletul comerțului!

Insertiuni și reclame cu prețuri moderate se primesc la administrația foii „Activitatea“.



Nou! Lampă electrică de busunar

cu mecanism american indispensabilă pentru ori-ce economie casnică.

Să poate purta și în busunar, e durabilă, comodă și corăspunzătoare.

La fiecare e de lipsă pentru luminarea chilțiilor, treptelor, ambtelor și localităților laterale.

Pentru ofțeri la exerciții, pădurarilor și vânătorilor pentru serviciu de noapte e tare acomodată; pentru turiști sunt indispensabile, pentru medici și moașe cu ocaziunea vizitelor de noapte. În fabrice,

mori, pivnițe și depozite unde se păstrează materii explosive, sunt de mare însemnătate, pentru călători ce sosesc noaptea sunt neprețuite. Pentru economie este o bucurie. Nu sunt în urma ei picături de lumină pe padiment și covoare. Pe proprietari și economi îi păzește de atacuri și foc; cu aceasta te poți suși și noaptea în pod unde se păstrează nutrețul. — E sigură contra focului. Se poate folosi de mai multe mii de ori și dacă cu timpul arde stratul, pentru 1 coroană 20 fileri subministrăm altul nou. **Prețul 4 coroane.**

Cu reflector și linte măritoare executată foarte fin 5 cor.

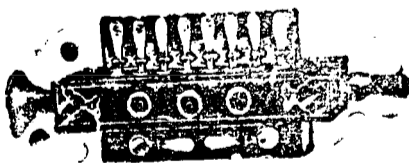
Strat de rezervă 1 cor. 20 fl.

(227)

Se trimite cu rambursă de 11—52

Stabilimentul Central al lui **IOSIF AUFFENBERG**
BUDAPEST, Strada Prófeta 5.

Minunat instrument musical!



Pe „Flöthophon“ poate cânta ori cine melodii, marșuri și dansuri, fără a cunoaște notele. Societăților, turiștilor, e foarte recomandabil de petrecere. Tonul lui e fermecător.

Acest minunat instrument musical

are 10 clape, 20 tonuri, 2 clape de bas și pentru 3 cor. se capătă în formă elegantă. 3 bucăți costă 8 cor. „Flöthon“ mai puternic, cu ton fermecător, costă 5 și 6 coroane.

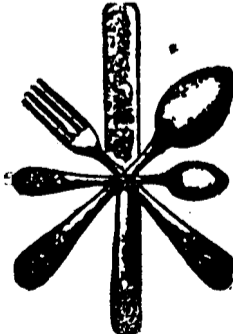
Cu rambursă trimite

Centr. lui **Auffenberg József**

Budapest, VI., Prófeta-u. 5.

Cumpărare ocazională!

32 bucăți numai 6 fl.



În urma prea marelui deposit al unei fabrici de obiecte de metal, sunt încredințat să vind marfa acesteia în prețul cu care se face. Spedez dară, până când depositul sustă, contra ramburs:

6 bucăți linguri de supă din cel mai fin argint de gloria, 6 furcuțe (furcuța într'o bucată) din cel mai fin argint de gloria, 6 cuțite din cel mai fin argint de gloria, 12 lingurițe de cafea din cel mai fin argint de gloria; 1 sitiță de străcurat

laptele și 1 sitiță de străcurat supa. — 32 bucăți cari costă numai 6 fl., toate noue și bune și frumos poleite. Acestea mai de mult au costat 25 fl.

Argintul de gloria este un metal cu totul alb, care se înlocuiește cu cel mai scump argint, și ca unul fiecare să fie convins despre adevăr, mă oblig a remite banii numai de cât dacă marfa nu ar conveni. — Garnitura e cel mai potrivit dar de cununie, și nu trebuie să lipsească din nici o casă.

Singur expeditor este: **Iosif Auffenberg's Centrale**

(226) 11—52

Budapesta VI., Strada Prófeta nr. 5.

Comandele se trimit spedând banii înainte sau contra ramburs.